

Datum

1 oktober 2024

Onderwerp

VNG-reactie op Kamerbrief integraal overzicht financiën gemeenten en provincies

Geachte woordvoerders BZK,

Gisteren ontving u van de minister BZK een [brief over de financiële situatie van gemeenten en provincies](#). We hebben er dringend behoefte aan om u met het oog op het commissiedebat van vanmiddag een aantal kanttekeningen bij deze brief mee te geven. In onze ogen ontbreken een aantal belangrijke opmerkingen over de financiële positie van gemeenten, en wordt op andere punten ten onrechte de suggestie gewekt dat het misschien wel meevalt.

De korting vanaf 2026 wordt weggetoverd

Financieringssystematiek en normeringssystematiek worden in de brief onterecht door elkaar gehaald: er is geen nieuwe financieringssystematiek, alleen een nieuwe normeringssystematiek (de BBP-systematiek). De korting die onder de aankondiging van een nieuwe financieringssystematiek is doorgevoerd (het ravijn) bestaat nog steeds.

CPB constateert deze terugval in middelen wél

Het Centraal Planbureau schat de terugval aan inkomsten vanaf 2026 (pagina 20 van de MEV 2025) op 0,4% van het bbp (provincies en gemeenten tezamen, provincies is plus minus 8,5%). Dat is dan een terugval van € 4,9 miljard. Oorzaak ervan zijn dus de niet-taakgebonden kortingen en te weinig middelen om de groei van de WMO-zorg en Jeugdzorg op te vangen. Het is opmerkelijk dat hierover in de brief van de fondsbeheerder niets is terug te lezen.

BBP-systematiek gebrekkig, geen vooruitgang

De BBP-systematiek is daarnaast gebrekkig, onder meer op het punt van Wmo/zorgkosten. Het vorige kabinet heeft dat ook erkend en daarom vooruitlopend op aanpassingen extra middelen gereserveerd, maar in de brief wordt nog steeds gesuggereerd dat de BBP-systematiek uitsluitend een vooruitgang is.

Accres lager en instabieler door andere berekeningsmethode

Van het ravijn van € 2,4 miljard – de niet-taakgebonden korting op het gemeentefonds door het niet uitbreiden van het belastinggebied OZB maar wel uitnemen van het geld ervoor – wordt 500 miljoen veroorzaakt door naar beneden schommelende oude accrestranches. In plaats van het accres stabiel te maken gaat het accres neerwaarts schommelen. De nieuwe berekeningsmethode is eenzijdig door de fondsbeheerders gewijzigd.

Financieringsresultaat negatief, netto schuldquote gestegen

Een gemeente is een inkomsten bestedende organisatie (net als de staat). Zijn de inkomsten lager dan de uitgaven dan stijgt de (netto-) schuld (= financieel vermogen) en visa versa. Het draait dus om de (netto-) schuld (= het financieel vermogen). Het resultaat waarmee de schuld stijgt of daalt heet het financieringsresultaat. Dat financieringsresultaat was meer dan een miljard negatief, maar wordt in de rapportage uit beeld gelaten (cijfers in de tabel erover (zie EMU-saldo) kloppen niet want zijn oude schattingen). De netto schuldquote (= schuld als aandeel van de baten) is dan ook gestegen naar 41%.

Geen geld over

Het financieringsresultaat in een jaar bestaat grofweg uit het twee delen. Het exploitatieresultaat en de netto-investeringen. De investeringen worden elk jaar duurder door inflatie, hogere lonen, en bevolkingsgroei. Daarom is normaal gesproken in een jaar sprake van positieve netto investeringen.

Die netto-investeringen vragen om aanvullende financiering. Dat is dan in de eerste plaats extra lenen waardoor de schuld stijgt (negatieve bijdrage aan het financieringsresultaat). Maar om de schuld niet te hoog te laten stijgen hebben gemeenten daarnaast jaarlijks een positief exploitatieresultaat nodig voor het betalen van de investeringen. Voor dat deel hoeft dan niet geld te worden geleend. De investeringen zijn voor het eerst sinds 2012 weer opgeveerd. Het exploitatieresultaat in 2023 was positief en van normale hoogte. Van een overschot was geen sprake. Er is dus ook niet geld overgehouden. De solvabiliteit als maat voor het zogenaamde eigen vermogen geeft slechts aan in hoeverre het bezit van de gemeente niet is belast met schuld. Eigen vermogen is slechts een sluitpost om de balans rond te maken.

Positief resultaat is fragiel

Het positieve exploitatieresultaat van normale hoogte kwam vooral tot stand door incidentele meevallers. Hoewel van normale hoogte, is het dus zeer fragiel. Met het financieel ravijn van structureel € 2,4 miljard in het vooruitzicht staat gemeenten nog heel wat te wachten. Daarbij staat er ook na het terugdraaien van de extra bezuiniging van € 511 miljoen nog een ombuigingsopgaaf op jeugdzorg vanaf 2026 in de boeken van € 834 miljoen.

Terugdraaien extra bezuiniging jeugdzorg betekent niets voor financiële positie gemeenten

Hoewel het terugdraaien van de (tot nu toe nooit inhoudelijk onderbouwde) extra korting op de jeugdzorg van € 511 miljoen in zijn algemeenheid goed nieuws is, heeft het geen enkel effect op de financiële positie van gemeenten. Gemeenten mochten deze bezuiniging – omdat er geen enkele onderbouwing voor was of plan van het rijk aan ten grondslag lag – immers al beschouwing laten. Met het terugdraaien wordt uitsluitend een papieren werkelijkheid in lijn gebracht met de echte werkelijkheid.